

Best-Work Oktató és Szolgáltató Kft.

Családi napközi működtetője képzés

1093 Budapest, Lónyai utca 41.

Az ellátást nyújtók és az ellátást igénybe vevők kapcsolata

Együtműködés és kompetenciahatárok

Készítette:

Budapest, 2014.

Tartalomjegyzék

1. Kisgyermek napközbeni ellátása.....	3
2. Az ellátást nyújtók és az ellátást igénybe vevők kapcsolata.....	4
2.1. Az ellátást nyújtó személyisége.....	4
2.2. A szülővel való kapcsolat.....	5
2.3. A családi napközibe járó gyermekekkel való kapcsolat.....	8
2.4. A szülővel való kapcsolattartás lehetséges formái	10

1. Kisgyermek napközbeni ellátása

Az utóbbi évtizedekben, egész Európában a figyelem középpontjába került a kisgyermek fejlődésének és intézményes ellátásának (úgy, mint bölcsőde, óvoda és újabban családi napközi) kérdése. Több európai uniós program is céljává tűzte ki ennek megoldását. Gyakori konfliktushelyzetet teremt a felek között egymás érdekeinek és szükségleteinek összeegyeztetése. A napjainkra jellemző rohamos fejlődés és az alapvetően gyors változások hatással vannak életkörülményeinkre. Figyelembe kell venni a női esélyegyenlőség kivívásával az édesanyák munkába állását, a munkaerő piaci elvárásokat, a szülői lehetőségeket, de leginkább a gyermekek szükségleteit. Az édesanyáknak már nem csak otthon, a családban kell megállniuk helyüket, hanem a munkaerőpiac is elvárásokat támaszt feléjük. A kisgyermekes családokban az édesanyák munkába állása egyre inkább szükségszerű és elfogadott. Nem csak a mindennapi megélhetés miatt fontos ez, hanem a női egyenjogúság és esélyegyenlőség kivívásával, az önmegvalósítás, a hivatáshoz való ragaszkodás és szakmai karrier elérése is cél. A nők egyre inkább kitolják a gyermekvállalás idejét. Gyermeüknek biztos, magas színvonalú, életkori sajátosságaiknak megfelelő nappali ellátást szeretnének. Erre azonban a bölcsődei és óvodai férőhelyek nem adnak biztos megoldást. Szükséges tehát egy olyan valódi alternatíva biztosítása, mely a szülők munkavállalását és gyermekük nappali ellátását, nevelését összhangba tudja hozni. Erre ad megoldást a családi napközi.

A család mellett az intézményes (bölcsőde, óvoda és a családi napközi) gyerek gondozás- és nevelés az, amely Nyugat-Európában és a tengerentúlon a legtöbb gyermek fejlődésének kulcsát jelenti. Nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy bizonyos életkortól kezdve - egyéntől függően - a gyermeknek igénye van a közösségi lét valamilyen formájára. Ezek a kisgyermekeket fogadó intézmények sok szempontból jelentenek első állomást a gyerekek életében. Ezért is kiemelten fontos a szülő és az ellátást nyújtó személy kapcsolata.

2. Az ellátást nyújtók és az ellátást igénybe vevők kapcsolata

2.1. Az ellátást nyújtó személyisége

Az ellátást nyújtó és családi napközit igénybe vevők kapcsolatának egyik legfontosabb tényezője a szolgáltatást nyújtó személyisége. A szolgáltatást nyújtó saját személyiségével dolgozik, képesnek kell lennie a múlt, a jelen és a jövő viszonylatának felismerésére, ennek alapja a „jelen” kellően tudatos érzékelése. Egy nevelési helyzetben, nagy biztonsággal el kell tudnia dönteni, hogy mi az, ami a konkrét szituációból, a kapcsolatból származik, s mi az, ami máshonnan ered. Az őt magát is erősen frusztráló szituációkban jó helyzetfelismerő, döntéshozó és konfliktuskezelő készségekről kell bizonyosságot tennie, miközben fontos hogy képes legyen az elfogadó, igazságos és szeretetteljes légkör biztosítására.

A szolgáltatást nyújtó általában modell szerepet tölt be a gyermekek számára, tagja a közösségnek, magatartása határozott, őszinte, szeretetteljes. Mindig jól felkészült, általában többet tud, mint amit éppen tanít. Fontos a magabiztosság, határozottság és az igazságosság.

A szolgáltatást nyújtó személyisége közvetlen meghatározója a tanuló tevékenységnek, érdeklődésnek. Magatartásmódel, követésre, utasításra készítet. A jó családi napközi vezető példaértékű azonosulási mintát (modellt) nyújthat. Az óvodáskor sajátossága az utánzási hajlam, a felnőtt magatartásából sok mindent átvesz a gyermek. Utánozza a felnőtt gesztusait, hangsúlyát, viselkedését, elfogadja a követeléseit, azok belsővé válnak számára. A gyerekek nem azt csinálják inkább, amit a felnőtt mond, hanem amit a felnőtt tesz.

Önmagát tudja adni, spontán, szabad módon viselkedik, hitelesség tükröződik szavaiból, tetteiből. Toleráns beállítottságúnak kell lennie, türelmesnek, aki tiszteletben tartja a gyermek egyéni tulajdonságait. Meg kell látnia a gyermekben az egyéni lehetőséget, pozitív tulajdonságait.

2.2. A szülőkkel való kapcsolat

Egy afrikai közmondás szerint „*A gyermek felnevelése az egész közösség felelőssége.*” A szülők és a család szerepe meghatározó a gyermek fejlődésében, de legalább ugyanilyen fontos a tágabb társadalmi környezet – az intézményi nevelés hatása is. (Történelmi vonatkozásban a gyermekek nevelése mindig is egy tágabb közösség feladata volt.) „*A gyermek fejlődésének motorja a szülő, de az energiát a fejlődéshez a környezet biztosítja*”- Urie Bronfenbrenner humánökológiai modelljének mottója, mely a gyermek fejlődését a fejlődésre közvetlenül ható személyes kapcsolatok és környezeti hatások kölcsönhatásában írja le (Urie Bronfenbrenner, 1979).

A családi napköziben folyó nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését. Hangsúlyoznunk kell a családi nevelés fontosságát, és igyekezzünk megteremteni az egyensúlyt a családi és családi napköziben folyó nevelés között úgy, hogy kiegészítse, gazdagítsa azt. Ennek alapvető feltétele a családdal való együttműködés.

A családi napközik kiemelt feladata a szülők és szolgáltatást nyújtók közötti kapcsolattartás, ennek hatékony eszköze a kommunikáció. A szolgáltatást nyújtó és a szülők közötti kapcsolat bizalmi viszony, amelynek tétje a gyerekek harmonikus együttnevelése. Csak akkor várhatjuk el a szülőktől, hogy nyitottak legyenek irányunkban, vegyék komolyan, amit mondunk, hogyha nyitottak vagyunk irányukba és mi is komolyan vesszük, amit mondanak. Különösen fontos ez abban az esetben, ha a gyermek sajátos nevelési problémákkal küzd, sokszor a szülő sem tud erről a tényről, vagy nem képes vele szembenézni. Ilyen esetekben hangsúlyozottan kell figyelni a szülő érzékenységére, ellenállására.

A gyermekek megfelelő fejlesztése, csak a szülők bevonásával lehet teljes. A szolgáltatást nyújtó fontos információkat szerezhet a gyerek szociokulturális háttéréről, családi szocializációs értékeiről, szubkulturális sajátosságairól. Ez jelenti az alapját a tudatosan megszervezett pedagógiai tevékenységnek, amelynek figyelembe kell venni a hozott tudást és igazodni kell a gyerek adottságaihoz, lehetőségeihez.

A jó kapcsolat kialakítása fontos része a szolgáltatást nyújtó eredményes nevelő munkájának. Ez hosszan tartó kétirányú megismerési és kommunikációs folyamat, melyet a szolgáltatást nyújtó kezdeményez és tart fenn. Érvényesülnie kell az elfogadásnak és

toleranciának, megismerésnek és megértésnek, az együttműködésnek és közös megoldási módok keresésének.

A gyermek harmonikus fejlődése és jó közérzete érdekében elengedhetetlen a család és az ellátást nyújtó személy közötti kölcsönös bizalom, tisztelet és a megbecsülésen alapuló partnerkapcsolat. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket a családi napközi, illetve a család teremt meg.

A családi nevelés érzelemvezérelt, spontán szokások, rögtönzések uralják. Az ellátást nyújtó személynek figyelembe kell vennie a családok sajátosságait, szokásait, vallási hovatartozását. A családok tapasztalatait fel kell használni gyermekeik nevelésében, lehetővé kell tenni, hogy a szülők igény szerint betekintést nyerjenek a családi napközi életébe. Az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Az együttnevelés módja családonként különböző. A szolgáltatást nyújtó minden egyes családdal külön találja meg a kapcsolatteremtés és az együttműködés legmegfelelőbb módját úgy, hogy figyelembe veszi a családok helyzetét.

Az ellátást nyújtó elismeri a szülő elsődleges szerepét és befolyását a gyermek fejlődésére, így a szülői szerepek, kompetenciák erősítésére törekszik. Igyekszik a szülő kívánságainak eleget tenni úgy, hogy az a csoportba járó többi gyermek érdekeivel és a családi napközi szakmai módszertani elveivel ne ütközzön. Ha az ellátást nyújtó nem tud a szülő igényeinek eleget tenni, akkor törekedjen egy olyan megoldást találni, ami mindkét fél számára megfelelő.

Az ellátást nyújtónak támogatni kell a gyermekek szüleit, hogy a családi napközi életében lehetőségeik és igényeik szerint vegyenek részt. Fontos a helyi, illetve szülői igények felmérése, hiszen ez a partnerközpontú szemlélet erősíti a szülők és a szolgáltatást nyújtó kapcsolatát. (Pl.: Kapjanak lehetőséget a szülők, hogy a beszoktatás időszakában annyi időt töltsenek el a gyermekükkel, amennyit az igényel.) A szolgáltatásokat az igényeknek megfelelően lehet alakítani.

A szülőkkel való kapcsolattartásban az együttműködésen kívül a kompetenciahatárok megtalálása és betartása is kiemelten fontos. A kompetencia határ olyan cselekvési tér, mely a szakmai érvényesség határát jelöli. Ez azt jelenti, hogy a szolgáltatást nyújtónak csupán a családi napközi falain belül van „beleszólása” a gyermekek nevelésébe. A családi nevelés elveit és szokásait el kell fogadnia, viszont - a gyermekkel eltöltött idő alatt szerzett tapasztalatokat megosztva a szülőkkel - adhat iránymutatást. Ennek megfelelően a szülőknek is tiszteletbe kell tartani a családi napközi házirendjét és nevelési elveit. A kompetencia határ megtartása mindkét fél részéről az együttműködés és a jó kapcsolat feltétele.

2.3. A családi napközibe járó gyermekekkel való kapcsolat

Az ellátást nyújtónak figyelembe kell vennie, hogy az ember egyedi, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény egyszerre. A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakoztatásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. A családi napköziben folyó nevelés gyermekközpontú, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, ennek feltétele a gyermeki személyiség elfogadása és megbecsülése.

A családi napközi gondozási-nevelési feladatokat lát el, mely egymástól elválaszthatatlan egységet alkotnak. Az ellátást nyújtónak kitüntetett figyelmet kell szentelni – különösen a csecsemők és a kisgyermek - gondozási műveleteire, a gyermekek egyéni igényeinek megfelelően. Fontos például, hogy körülbelül azonos higiéniai szint legyen otthon és a családi napköziben, hiszen ez is bevésődik a gyermekben, mint egy alapvető elvárás a későbbi életében.

A családi napköziben folyó nevelő munka egyik fontos része, hogy az optimális önállósulást, önállóságot, az optimális önállóságú személyiség kialakulását elősegítse. A nagyobb gyerekek örömmel, dicséretnek veszik, ha az ellátást nyújtó feladatokkal bízza meg. A gyermek azonban csak szabad akaratából vehet részt a családi napközi működésével kapcsolatos feladatok ellátásában.

A szolgáltatást nyújtónak törekednie kell arra, hogy a családi napközibe járó gyermekeket minél jobban megismerje, egyéni igényeiknek, megnyilvánulásaik megértésével, fejlődési szintjüknek eleget téve gondoskodjék róluk. Tartsa tiszteletben a gyermekek egyéni fejlődési ritmusát, ne sűrgesse azt!

A szolgáltatást nyújtó nevelőmunkájának kiindulópontja a gyermek fejlődését elősegítő harmonikus, ingergazdag környezet megteremtése. Gondoskodik az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes légkör megteremtéséről; a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról; a gyermeki közösségben végezhető

sokszínű - az életkornak és fejlettségnek megfelelő - tevékenységről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékra; e tevékenységeken keresztül az életkornak megfelelő műveltség tartalmak közvetítéséről; a kisgyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről. A lehetőségekhez képest biztosítani kell azokat a feltételeket, amelyek mellett a gyermekek optimálisan fejlődhetnek.

Az ellátást nyújtó személy tartsa tiszteletben és fogadja el a gyermek vallási, világnézeti és etnikai hovatartozását, segítse őt eszerint élni. Az ellátást nyújtó segítse elő a gyermekek egymással való harmonikus kapcsolatát, az egymás iránti tiszteletnek, empátiának, elfogadásnak és megértésnek a fejlődését is. Olyannak fogadjuk el a másik embert amilyen, ez a feltétel nélküli elfogadás és egyben hangsúlyozza a változás, fejlődés lehetőségét is - amely egyéni kibontakozási készség mindenkiben benne van.

A családi napközibe járó gyermekek tájékozódásában, szokásainak kialakulásában fontos szerepet játszik az állandóság és a rendszeresség. A jól kialakított napirend megkönnyíti a gyermekek számára a beilleszkedést és megalapozza biztonságérzetüket.

Az családi napköziben az új élethelyzetekhez, személyekhez, helyszínekhez és tárgyakhoz való alkalmazkodásban alkalmazzuk a fokozatosság elvét, hisz ez megterhelő a gyermekek számára.

Az napköziben folyó nevelői munka tervezése során is figyelembe kell venni a gyerekek életkori sajátosságait és egyéni különbségeiket. Érvényesüljön a fokozatosság és a folyamatosság elve, a tanítás-nevelés tervezése rugalmasságot igényel, módosíthatja a témára szánt időt a gyerekek tájékozottsága.

2.4. A szülővel való kapcsolattartás lehetséges formái

A **beszoktatás** azoknak a nevelési eljárásoknak az összessége, amelyek lehetővé teszik, hogy a (óvodába, bölcsődébe) családi napközibe lépő gyermek az új életforma kezdetét zökkenőmentesen, nagyobb lelki megterhelés nélkül élje át. A szülővel történő fokozatos beszoktatás módszerének bevezetése a családdal való együttműködést helyezi előtérbe. Az édesanya vagy az édesapa jelenléte biztonságot ad a kisgyermeknek, és megkönnyíti az új környezethez való alkalmazkodást. A kisgyermek és a gondozónó között fokozatosan kialakuló érzelmi kötődés segíti a gyermeket: az új környezet elfogadásában, jelentősen megkönnyíti a beilleszkedést a közösségbe és csökkenti az adaptáció során fellépő negatív tüneteket. A beszoktatás akkor humanisztikus, ha a gyermek meg tudja szerezni biztonságát, elfogadja a gondozónót, új társait és a közösségi élet szokásait, tehát beilleszkedik. Ez akkor lehetséges, ha a szolgáltatást nyújtó képes az egyes gyermekek igényeit, testi-lelki szükségleteit figyelembe venni, ha a gyermek biztonságot nyújtó, nyugodt, szeretetteljes légkört tapasztal. A beilleszkedés nem csak a gyermek számára fontos. Remek alkalom a szülőnek, hogy megismerje a családi napközi mindennapjait és megkönnyítse gyermeke beilleszkedését.

Napi tájékoztatás, kapcsolattartás elengedhetetlen része a szülő-gondozó jó kapcsolatának. A napi lényeges információk átadása néhány perces beszélgetéssel vagy kifüggesztése a családi napközi hirdető-táblájára mindig legyen naprakész és pontos. A szolgáltatást nyújtó reálisan tájékoztassa a szülőket gyermeke fejlődéséről.

A **nyílt napokkal** a szülőknél lehetőséget teremtünk a napi életbe való betekintésre. A szülők személyes élményeik alapján gyermekük új vonásait, tulajdonságait fedezhetik fel, s képet kaphatnak a gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, viselkedéséről, teljesítőképességéről.

Fontosak a **közös programok, ünnepek** lehetőségének megteremtése is. Ezek az események emelkedjenek ki a családi napközi mindennapjaiból úgy külsőségekben, mint belső tartalmukban. Az ünnepekre való közös készülődés, a kirándulásokon való közös részvétel és a közös programok mind újabb és újabb közös élmények, melyek lehetőséget adnak nem csak a gyermek közösség, de a szülő-gyermek, szülő-gondozó kapcsolat elmélyítésére is.

Az **egyéni beszélgetések** (fogadóóra) a kapcsolattartás legszemélyesebb formája. Lehetőséget ad a gyermek fejlődésével kapcsolatos tapasztalatok megbeszélésére, a segítségnyújtásra. Ezek, a bizalmas jellegű beszélgetések teremtik meg legjobban az együttnevelés lehetőségét.

A **szülőcsoportos beszélgetések** (szülői értekezletek) tájékoztató, segítőszándékkal szerveződnek. Az együttes találkozások a közös gondolkodást segítik elő. Ilyenkor lehetőség van a szülőknek egymással is találkozni, közösen beszélhetik meg a gyermekneveléssel kapcsolatos tapasztalataikat és gondolataikat.

Családlátogatás során megismerhetjük a gyermekek közvetlen környezetét, felmérjük helyüket a családban, tájékozódunk a családi nevelés elveiről, bizonyos esetekben a gyermekvédelmi felelőssel együtt. A gyermeknek mindenféleképpen nyújtson érzelmi többletet, maradandó emléket.